

ק ש ר

קול שופר רבני אירופה
יוצא לאור על ידי מרכז רבני אירופה – חב"ד ליובאוויטש

גליון ב'
ניסן תשס"ד
April 2001
N° 2

מה חדש?

בהשתדלותו של הרה"ג רבי שמואל קמינצקי שליט"א, רבה של דנייפרופטרובסק והגליליות, הוכתר הרב דן זכותא שליט"א כרב העיר קריבוגרג, עיר מרכזית וחשובה באוקריינה, בה חיים אלפי יהודים. נודע כי הרב זכותא כבר החל בשיקום מוסדות הקהילה ולקראת חג הפסח הבעל"ט צפויים מאות מתפללים להשתתף בתפילות החג בביהכנ"ס המרכזי בעיר.

בארץ ישראל החלו, בימים האחרונים, בשיווק ממתקים תוצרת מפעל יהודי בטשקנט העומד תחת פיקוחו של הרב הראשי למרכז אסי"ה, הרב דוד-אבא גורביץ שליט"א.

מדובר בממתקים תוצרת "תופין" מ...טשקנט! שבאוזבקיסטן. הממתקים המיוצרים במפעל שבבעלות יהודית עומדים תחת השגחתו הצמודה של הרב.

הרב שמואל הרצוג התמנה כרב בבית הכנסת בקריוודן שבדרום לונדון.

נלכה באורחותינו

הרבי רש"ב אמר לרב אחד - בעל עבודה ומתמיד בלימודו:

על רב לזכור בכל עת ובכל רגע כי תמיד הינו על הסף שבין מזכי הרבים לבין, ח"ו, מחטיאי הרבים. על הסף שבין עומק-רום לבין עומק-תחת - וכל העניינים צריכים "לנגוע" בפנימיות נקודת הנפש ממש, כי בנפשו הוא. **היום יום כ"ג אד"ש**

איבעיא להו

ליקומו דינים מעשיים לערב פסח שחל להיות בשבת

כשחל ערב פסח בשבת, כבשנה זו, הרי הערב פסח מתחלק לכמה ימים: יום ה' - תענית בכורות; יום ו' - ביעור חמץ והכנות להסדר; יום הש"ק - סוף זמן אכילה והנאה, ביטול חמץ.

הדרשה לשבת הגדול זמנה בשבת ז' ניסן (שו"ע אדה"ז סי' תכט, ב) וההפטרה היא במלאכי "וערבה" (שו"ע אדה"ז סי' תל, ג).

תענית בכורים מוקדם ליום ה' שלפניו (שו"ע אדה"ז סי' תע, ז), ובו עורכים הסיום, ואין נוהגין לעשות עוד סיומים ביום שישי או ביום ש"ק (לקו"ש חלק י"ז ע' 66 ואילך).

בליל שישי בודקים את החמץ בברכה, ואומרים אח"כ "כל חמירא" לבטל החמץ שאינו ידוע. מהבדיקה ואילך נוהרים להניח החמץ שמצא בבדיקה, וכן מה שמשאיר לאכול, במקום משומר (שו"ע אדה"ז סי' תמד, א).

ביום שישי שורפים החמץ קודם חצות (כמו בשאר שנים כדי שלא יבואו לטעות), ואומרים גם ה"יהי רצון", אבל לא "כל חמירא" (שו"ע אדה"ז סי' תמד, ה-ו).

יש מחמירין שגם מכירת החמץ תהא קודם חצות היום (מהר"ם ש"ק סי' רה). ברם זה יצדק רק כאשר לא יבוא מזה קולא, לדוגמא בחנויות הממשיכים למכור סחורתם עד קרוב לסוף היום (שו"ת אמרי יושר ח"א סי' קמו, שו"ת מנחת אלעזר ח"ג סי' כו).

המכירה אינה כוללת כל מה שמשאירים לאכול, כמו החלות ללחם משנה (ומשום זה אינו מועיל להניח שירי המאכלים בחדר הנמכר).

אין סיבה להחמיר שלא לאכול חמץ בע"ש אחר חצות (שו"ת מנחת אליעזר ח"א סי' נט).

מותר לעשות מלאכה, להסתפר ולקצץ הצפורנים עד תחלת השבת (משנה ברורה סי' תסה, ביאור הלכה שם בריש הסימן).

הנוהגים לאפות מצות בערב פסח אחר חצות, הרי בשנה זו אופים אחר חצות היום בערב שבת (שו"ע אדה"ז סי' תנה, ד).

בגלל איסור מלאכה בשבת (ויו"ט), וכן מכיון שראוי ש"יהיה שולחנו ערוך מבעוד יום", בכדי שיוכל להתחיל הסדר בלילה מיד, כדי שלא יישנו התינוקות (שו"ע אדה"ז סי' תעב, א), והרי אסור להכין משבת ליו"ט, על כן יש לסדר השולחן ולעשות כל יתר ההכנות בשביל הסדר, בערב שבת. לדוגמא: לברור את המצות (שלימות, כפופות), לצלות הזרוע, לבשל הביצה, לרסק התמכא (חריין), לרסק החרוסת, לבדוק החסה בשביל מרור (כף החיים סי' תעג ס"ק צ"א). גם יש להשאיר נר דלוק בכדי להדליק ממנו נרות יו"ט.

מכיון שבשבת חייבים לבצוע על לחם משנה, והרי בערב פסח אסור לאכול מצה, וגם מצוה לאכול חמין בשבת, הרי יש כמה עצות. דרך אחד נכון הוא שלאחר קידוש יאכלו חלות או פיתה. ולתת לכל אחד שיעור כביצה ועוד (ראה שו"ע"ר סי' רעד, ו; רצא, א). כשגומרים לאכול הלחם: נקיון הבגדים, המקום, והפה. את יתר הסעודה יכולים לבשל (מבעוד יום כמובן) בכלים של פסח, ויכולים איפוא להמשיך הסעודה בכלים של פסח.

(המשך בעמוד הבא)

מה חדש?

איבעיא להו המשך

המרכז בשרותך:

מכירת חמץ

לפי בקשה, נוכל לשלוח לרבנים נוסח שטר מכירת חמץ, שטר ערב קבלן, הרשאה כללית, מיוסד על תקנת אדמו"ר הזקן, וכנוסח הנהוג בין רבני אנ"ש. נוסח השטרות ישלח בדואר אלקטרוני, באופן שכל אחד יוכל לתקן הפרטים לפי מקומו.

סדר פומבי

כמה רבנים ביקשו עצה איך להקדים התחלת הסדר לקודם השקיעה, בארצות בהם השקיעה מאוחרת ביותר והמדובר בסדרים פסח ציבוריים, ויש חשש שרבים ימנעו מלהשתתף באם התחלת הסדר תדחה לאחר צאת הכוכבים. הנה מצוי'ה תחת ידינו רשימה של שיעור הניתן ע"י הרה"ג ר' חיים שלום דייטש שליט"א, ראש-כולל צמח צדק בעיר העתיקה, בה מחדש אופן הקדמת התחלת הסדר מבלי לוותר על קיום כל מצוות הסדר בזמנם.

המעוניין לקבל העתק מזה, נא להתקשר עם המרכז.

עוד עצה טובה היא להשתמש בכלים חד-פעמיים של פלסטיק (בתנאי שיש לו אופן של היתר להיפטר מהכלים המשומשים בשבת). אך להבהיר שזה לא יועיל להתיר שיריים של חמץ בעין, שהרי אפילו יורקם בפח-אשפה, הרי יישאר החמץ עדיין ברשותו. ורק שנמנע ע"ז מהחשש של פירורי חמץ הנשארים בפיו, שלא יתדבקו בהכלים ובהסכום של פסח.

נוצר בשבת שלא מכר החמץ, יתנו לגוי במתנה, אבל אסור למכרו (שו"ע אדה"ז סי' תמה, מז).

שחרית של שבת מתפללים בשעה מוקדמת, ואין מאריכים בו (שו"ע אדה"ז סי' תמד, ז).

הזהירות בעת הסעודה - כבערב. ומפסיקים לאכול חמץ בסוף זמן אכילה. אם נשאר לו חמץ, אסור להניחו בהדרגה כדלקמן, וצריך להשליכו לבית הכסא (סידור דרך החיים קכא, ד), ואח"כ מבטל כל החמץ - הידוע והבלתי ידוע - ע"י אמירת "כל חמירא" קודם זמן איסור הנאה.

אסור להכין בשבת בשביל הלילה (ליל הסדר), עד אחר צאת הכוכבים. ויאמר או "ברוך המבדיל בין קודש לקודש" (פרמ"ג אשל אברהם סי' תמד, א).

סדר הקידוש בליל הסדר הראשון: יקנה"ז (שו"ע אדה"ז סי' תעג, ו-ז). וע"ש במקרה ששכח. מנהגו שאין מביטים בהצפרנים בעת ברכת בורא מאורי האש, וגם אין מקרין הנרות זל"ז, כ"א מסתכלים בהנרות כפי שהם מונחים על השלחן (ספר המנהגים ע' 39).

אכילת מצה לאחר הצות

שא"ה: בעירנו אנו מארגנים 'סדר' פומבי, בה משתתפים ריבוי בני ישראל כ"י. אחר גמר סדר זה אנו חוזרים הביתה, ואנו מתחילים לעשות ה'סדר' עם בני המשפחה יחיו. כמובן שאת האפיקומן כמעט לא שייך להספיק לאוכלו לפני הצות הלילה, אבל עלול שגם אכילת הכזית-מצה הראשונה יתאחר ממועד חצי הלילה, וחיפשי בני הסדר בשו"ע ובשו"ע אדה"ז, ולא נזכר דבר מזה.

תשובה: דע לך אשר אם כי במקומו בדיני הסדר לא נזכר דבר זה, ברם "דברי תורה עשירים - במקום אחר", ומפורש דבר זה בשו"ע אדה"ז סי' תנח ס"ב ובסי' תרלט ס"כ, שצריך לאכול המצה של מצוה לפני הצות דוקא.

וז"ל הגהות דגול מרבבה (או"ח סי' תעז): "ונראה דמי שאירע לו אונס שלא יכול לאכול פרוסת המוציא עד הצות, לא יברך 'על אכילת מצה', דספק ברכות להקל."

יסוד הדברים, שנחלקו התנאים ראב"ע ור"ע (ברייטא פסחים ככ, ב) בדין הצות לגבי קרבן פסח, אם הוא משום "להרחיק את האדם מן העבירה" (כמתניתין ריש ברכות) או שהוא מעיקר הדין וגם נלמד מקרא. ואף שבדרך כלל הלכה כר"ע מחבירו, ולפ"ז דין הצות הוא מדרבנן, ברם בנדו"ד ישנם כמה משניות סתמיות כדעת ראב"ע, שדין הצות לגבי קרבן פסח הוא מעיקר הדין. ולכן נסתפקו הפוסקים איך להכריע - ראה ב"י סי' תעז.

וע"ע בזה בס' נטעי גבריאל פרק צא, וע"ש שהביא כמה דיעות בזיהוי זמן הצות הלילה לענין זה. אמנם כמדומה שהמנהג הפשוט הוא בחצות לילה האמצעי כל מקום לפי מקומו, והוא י"ב שעות אחר הצות היום - ראה שוע"ר מהדו"ב סי' א ס"ה, ובסידור אדה"ז לפני תיקון הצות.

סיכום: החובה לאכול הכזית-מצה לפני הצות הלילה. ואם אירע שנאנס, אזי יאכל שיעור מצה כראוי, אך ללא ברכת "על אכילת מצה".

מעשה שהיה

יום לפני חג-הפסח הופיע יהודי עני לפני רב העיר ובפיו שאלה: האם אפשר לצאת ידי חובת ארבע כוסות ב... חלב. היהודי הסביר, שמפאת עוניו אין לו באפשרות לקנות יין, אבל יש לו עז שמניקה חלב. הרב שמע את השאלה ומיד הוציא סכום כסף ונתן לעני: "לך קנה לך יין ובשר ודגים ועשה את החג כראוי".

לאחר מכן הסביר לבני ביתו: "כששאל אם אפשר לשתות ארבע כוסות חלב במקום יין, הבנתי שגם בשר אין לו, שאם לא-כן לא היה עולה על דעתו לשתות חלב בליל הסדר. לכן נתתי לו די הצורך כדי לקנות את כל צרכי החג."